

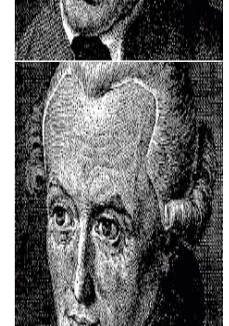
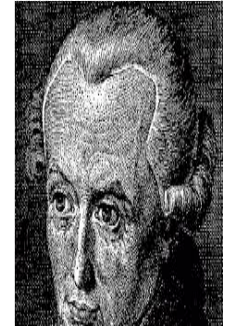
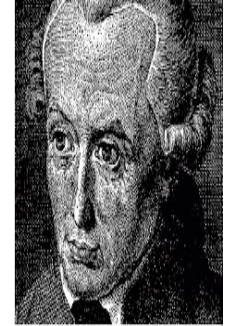
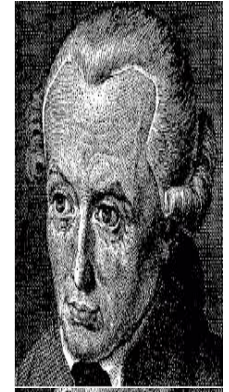
FPRA21:3

Moralfilosofins klassiker

Från Hume
till Kant

vilja dygd & last det kategoriska imperativet sympati kärlek välvilja
generalisering universalisering förnuft & känsla frihet princip maxim

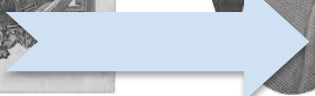

1711-1776

1724-1804

Relationen Hume/Kant

Hume väckte Kant ur hans "dogmatiska slummer"...

Kant genomgick flera filosofiska faser.

Det var först när han var i 50-årsåldern och tog del av Humes filosofi (särskilt kritiken av kausalitetsbegreppet) som han fann en ingång till vad som skulle bli hans mogna, s.k. "kritiska", filosofi, där förståelsen av våra inbyggda kunskapsförmågor är central.

Kurslitteratur

HUME

A Treatise of Human Nature (1739-40)

Bok III: **Of Morals** 166 s
samt ett avsnitt ur bok II
(Of the Passions):

"Of the influencing motives of the will" 5 s

KANT

Grundläggning av sedernas metafysik (1785) – hela boken 83 s

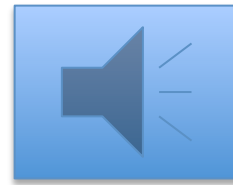

Kurslitteratur

HUME

A Treatise of Human Nature (1739-40)

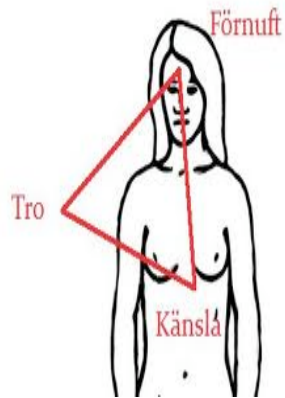
Bok III: **Of Morals** 166 s
samt ett avsnitt ur bok II
(Of the Passions):
"Of the influencing
motives of the will" 5 s

**Finns i svensk
översättning**

***Avhandling om den
mänskliga naturen***
(publicerad i tre separata
volymer)

Bok 3 ***Om moralen***
(samt ett avsnitt ur bok 2:
Om passionerna)

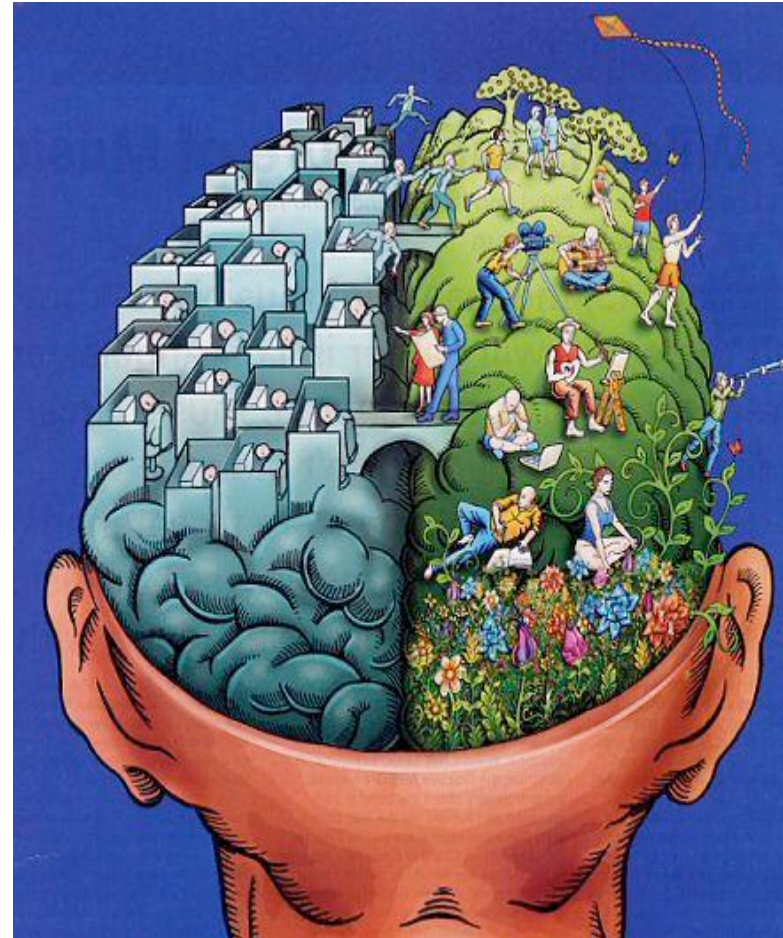
Förnuft och känsla

**KAN FÖRNUFT I SIG VARA
HANDLINGSMOTIVERANDE?**

Hume: *Nej* **Kant:** *Ja*

**HAR MORALEN SIN GRUND I
KÄNSLA ELLER FÖRNUFT?**

Hume: *Känsla* **Kant:** *Förnuft*

- Spänningar mellan Hume och Kant

Metod och inriktning

HUME

- Empiriskt grundad kartläggning av våra moraliska föreställningar
- Förklara kausalt varför de har uppkommit och varför de är som de är

Moralens "naturhistoria"

KANT

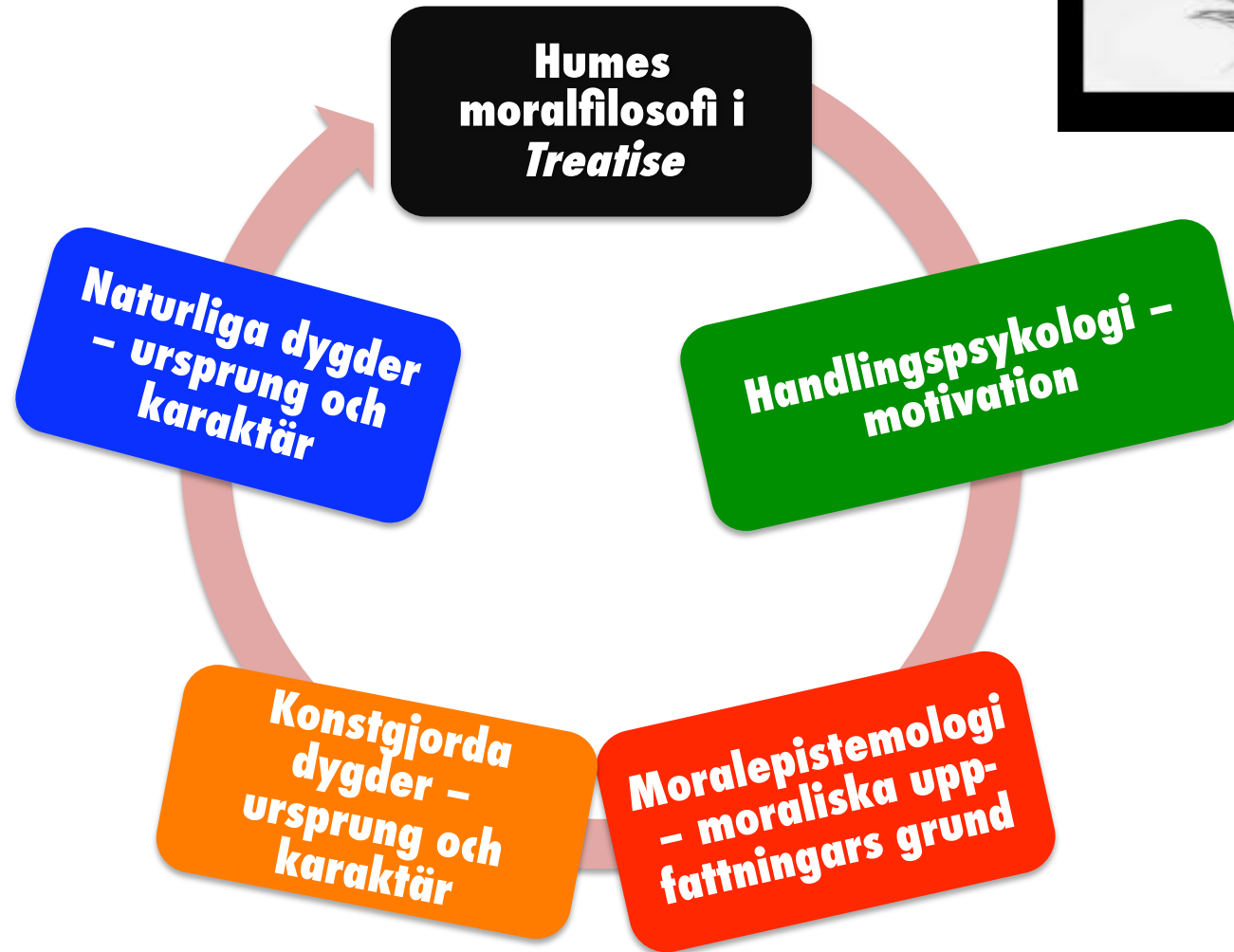
- ❖ "Ren etik"
- ❖ Apriorisk studie av förnuftiga moraliska föreställningar
- ❖ Vilken princip grundar de sig ytterst på?
- ❖ Varför är de absolut giltiga?

Moralens "förnuftskritik"

Humes moral- filosofi

Översikt

Humes handlingspsykologi

Treatise II iii 3: "Of the influencing motives of the will"

En strid mellan förnuft och känsla?

Det är en vanlig föreställning att det råder en konflikt mellan förnuftet och våra passioner i handlingslivet och att förnuftet bör segra i denna kamp, eftersom moralisk dygd består i att följa förnuftets krav.

Detta sätt att tänka, säger Hume, är ***helt fel***...

Humes tes

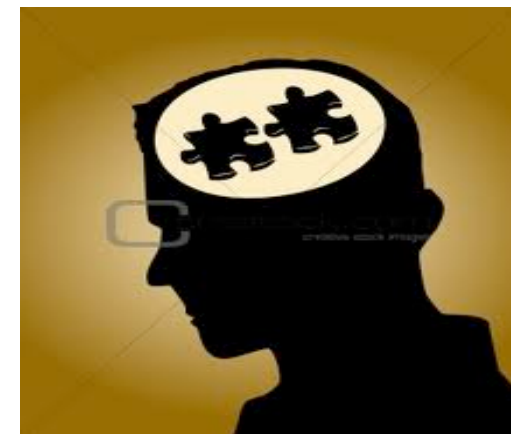
Konflikter mellan förnuftet och känslorna är principiellt omöjliga. En känsla kan inte vara oförnuftig (och inte heller förnuftig).

Två argument

1 Motivationsargumentet

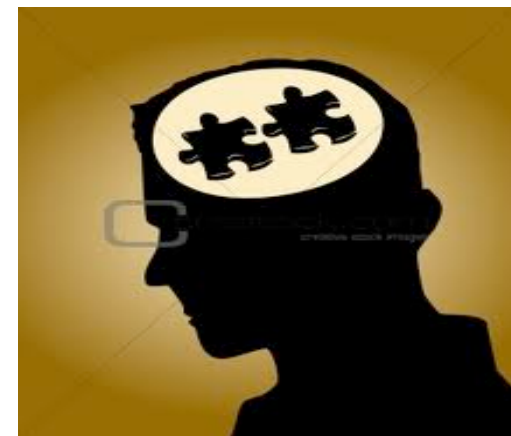
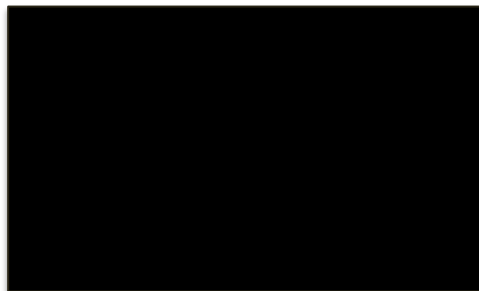
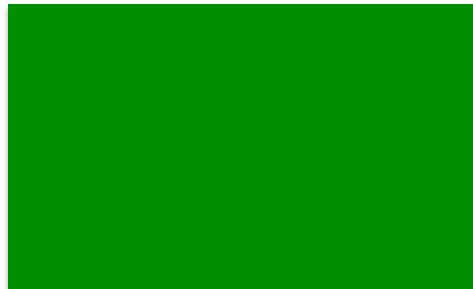
1. Förnuftet har två funktioner: upptäcka relationer mellan idéer & slå fast fakta

1 Motivationsargumentet

1. Förnuftet har två funktioner: upptäcka relationer mellan idéer & slå fast fakta

2. Det är omöjligt för förnuftet att ensamt motivera till handling genom att uppfylla någon av dessa funktioner

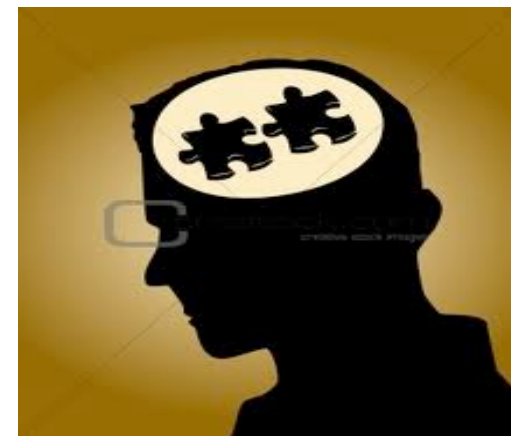

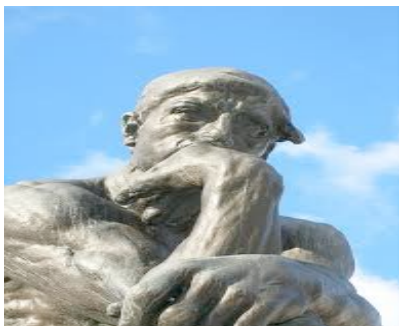
1 Motivationsargumentet

1. Förnuftet har två funktioner: upptäcka relationer mellan idéer & slå fast fakta

2. Det är omöjligt för förnuftet att motivera till handling genom att uppfylla någon av dessa funktioner

3. Alltså kan inte förnuftet (på egen hand) motivera till handling

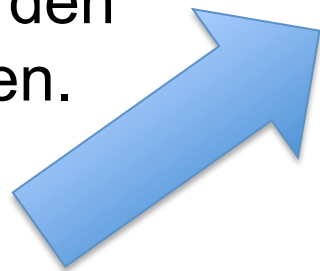
Mellanspel: Kommentar

“DEMONSTRATION”

- För Hume är det självklart att logiska och matematiska resonemang i sig aldrig kan motivera till handling.
- De påverkar handlandet endast i den mån som de hjälper oss att tänka rätt kring orsaker och verkningar – alltså i förening med den andra förnuftsfunktionen.

“SANNOLIKHET”

- Kausala trosföreställningar utövar ett visst inflytande på handlandet.
- Om vi förväntar oss att något (t.ex. ett äpple) skall ge oss njutning, attraheras vi av det och motiveras till handling (äta äpplet).

Men...

Även om förnuftets kausala trosföreställningar påverkar vårt handlande, så **uppstår inte själva impulsen att handla i förnuftet.**

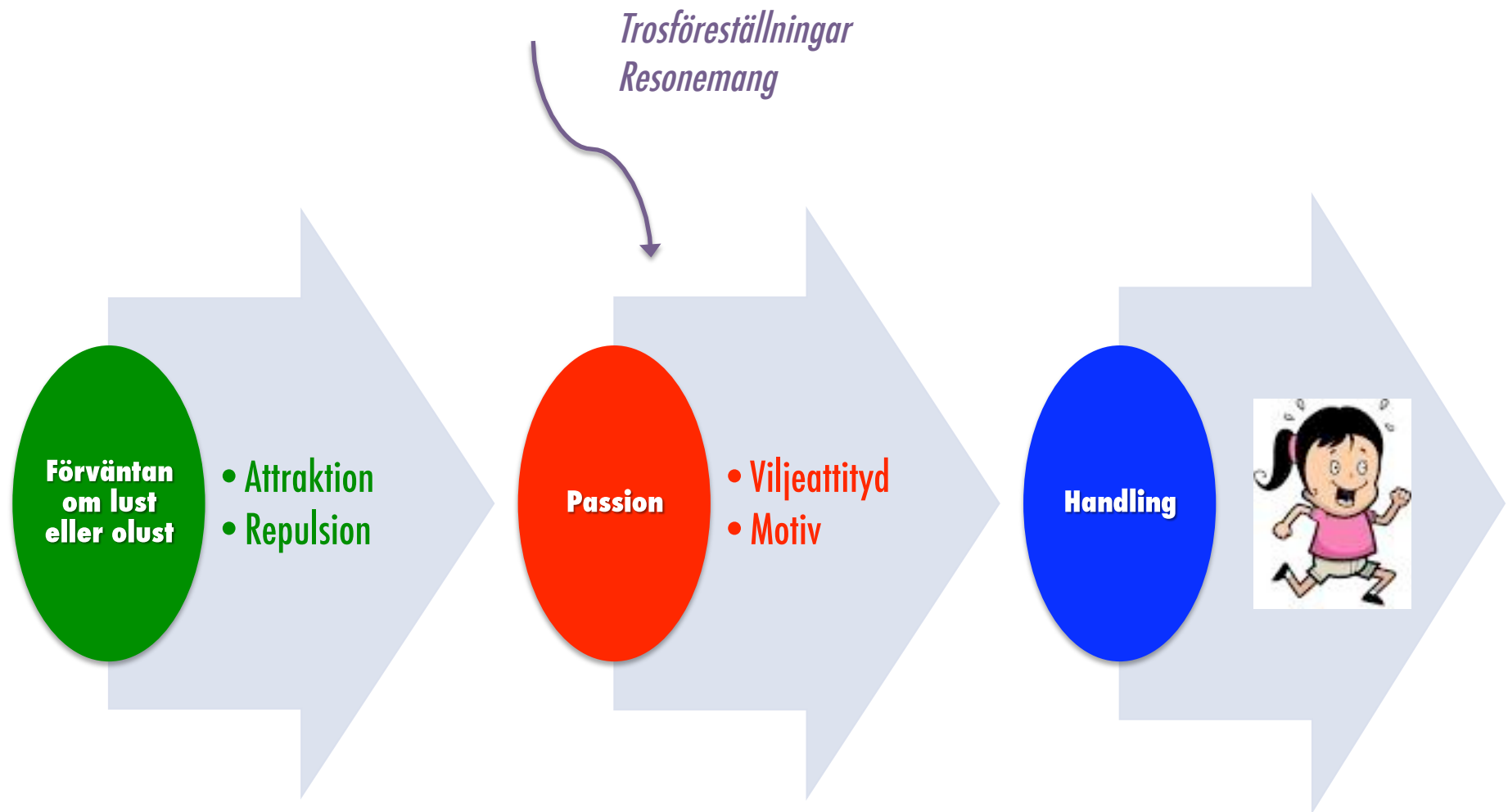
Förnuftet ger handlandet en viss (in)riktning, men **handlingsimpulsen uppkommer ur förväntan om lust eller olust**, njutning eller smärta.

Förnuftet på egen hand är kraftlöst i handlingslivet.

”Förnuftet är och bör vara känslornas slav”

Handlandets "mekanik"

Tillbaka till

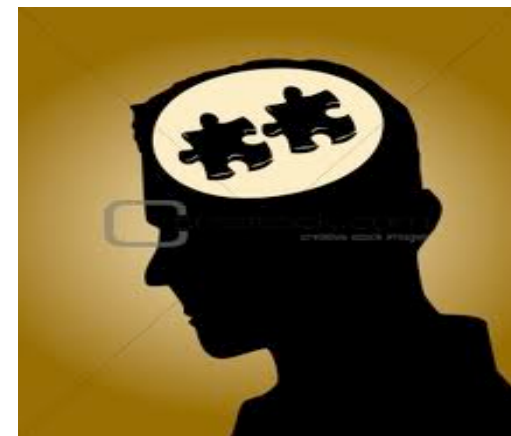
1

Motivationsargumentet

1. Förnuftet har två funktioner: upptäcka relationer mellan idéer & slå fast fakta

2. Det är omöjligt för förnuftet att motivera till handling genom att uppfylla någon av dessa funktioner

3. Alltså kan inte förnuftet (på egen hand) motivera till handling

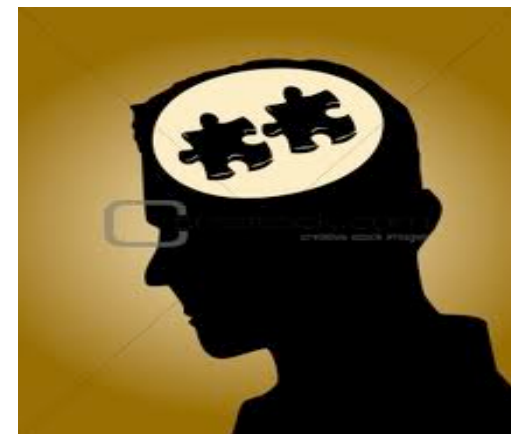
1 Motivationsargumentet

1. Förnuftet har två funktioner: upptäcka relationer mellan idéer & slå fast fakta

2. Det är omöjligt för förnuftet att motivera till handling genom att uppfylla någon av dessa funktioner

3. Alltså kan inte förnuftet (på egen hand) motivera till handling

4. För att förnuftet skall komma i konflikt med känslorna, måste det på egen hand motivera en handling, som är oförenlig med den som känslorna står bakom

1 Motivationsargumentet

1. Förnuftet har två funktioner: upptäcka relationer mellan idéer & slå fast fakta

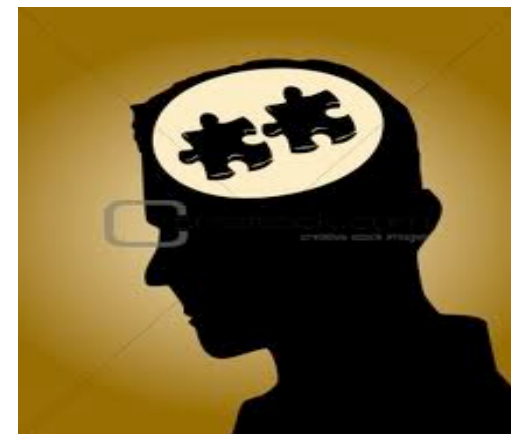
2. Det är omöjligt för förnuftet att motivera till handling genom att uppfylla någon av dessa funktioner

3. Alltså kan inte förnuftet (på egen hand) motivera till handling

4. För att förnuftet skall komma i konflikt med känslorna, måste det på egen hand motivera en handling, som är oförenlig med den som känslorna står bakom

SLUTSATS

Alltså kan förnuftet inte komma i konflikt med känslorna

INFÖR

2

Representationsargumentet

Typen av
perceptioner/
varseblivningar

1. som
representerar ett
"objekt"

2. som inte
representerar ett
"objekt"

Idéer och trosföreställningar har en representerande funktion. De återger eller "kopierar" något, t.ex. ett sakförhållande.

De kan vara sanna/falska och förnuftiga/oförnuftiga beroende på om de överensstämmer med sitt "objekt" eller ej.

Detta gäller inte för perceptioner som *inte* representerar något utan istället är original ("original existences").

- ① En känsla/passion är en perception som inte representerar något
- ② En perception som inte representerar något kan inte vara sann/falsk
- ③ En perception som inte kan vara sann/falsk kan inte vara förnuftig/oförnuftig
- ④ En perception som inte kan vara oförnuftig kan inte komma i konflikt med förnuftet

Alltså: en känsla/passion kan *inte* komma i konflikt med förnuftet

Finns någon form av känslomässig oförnuftighet?

Ja, hävdar Hume, *när en känsla åtföljs av ett felaktigt omdöme eller en falsk övertygelse*

- a. En känsla (t.ex. rädsla för spöken) kan grunda sig på tron att det finns vissa "objekt" som inte existerar (spöken).
- b. En känsla kan leda till en handling där vi väljer olämpliga medel för att nå målet. Om man fryser och känner ett begär efter att bli varm och försöker hugga ned ett stort träd med en smörkniv för att få ved.

Varför uppkommer den felaktiga föreställningen att förnuftet och känslorna kan råka i konflikt?

- Distinktion lugna-våldsamma passioner
- Lugna passioner, t.ex. välvilja, involverar inte någon större sinnesrörelse och misstas för att vara förnuftsyttringar.
- En lugn passion kan råka i konflikt med en våldsam, t.ex. avsky, som starkt drar i en annan riktning.
- Konflikten uppfattas som en strid mellan förnuftets krav och känslomässiga eggelser.

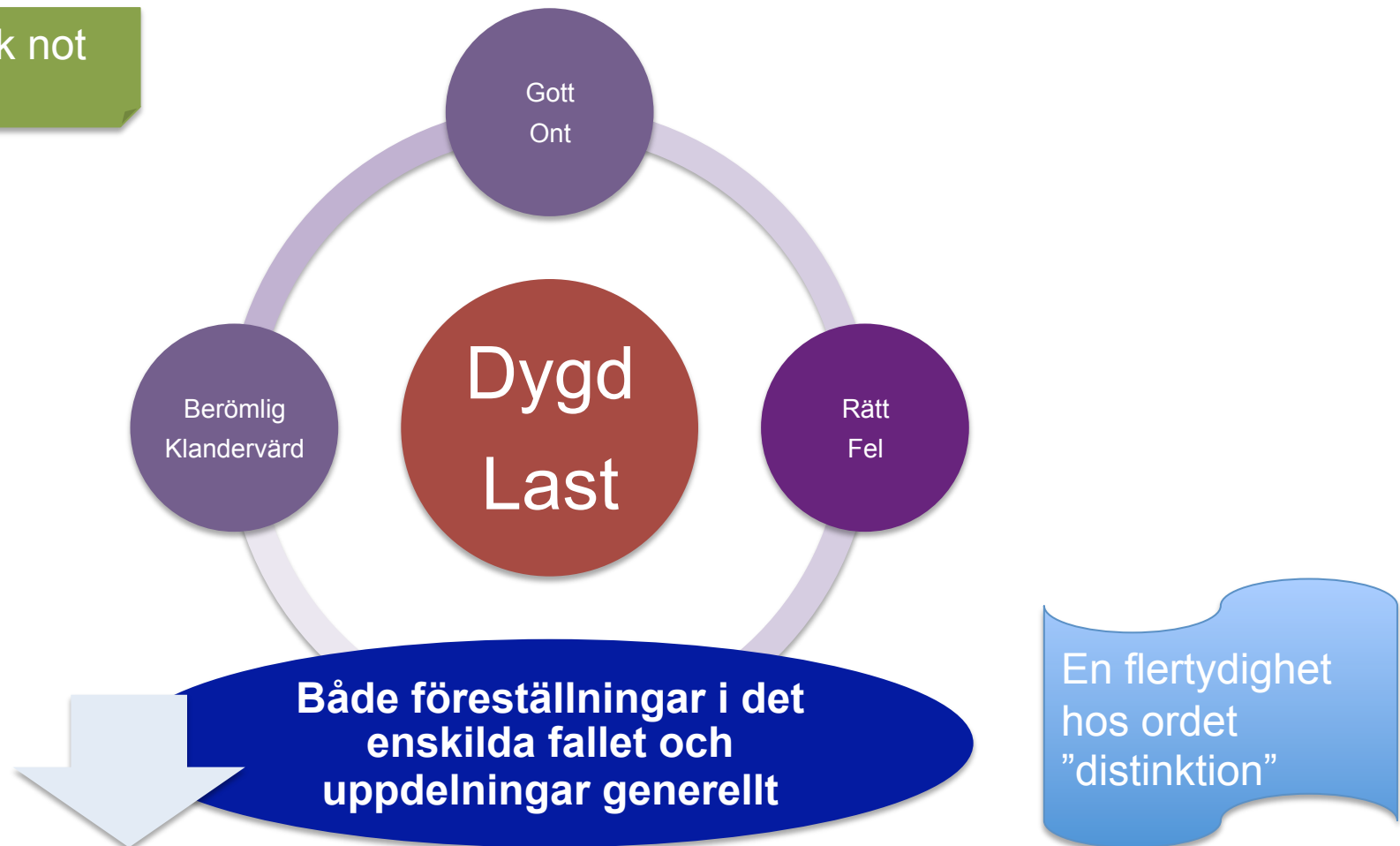

MORALEPISTEMOLOGI

Treatise III i: "Om dygd och last i allmänhet"

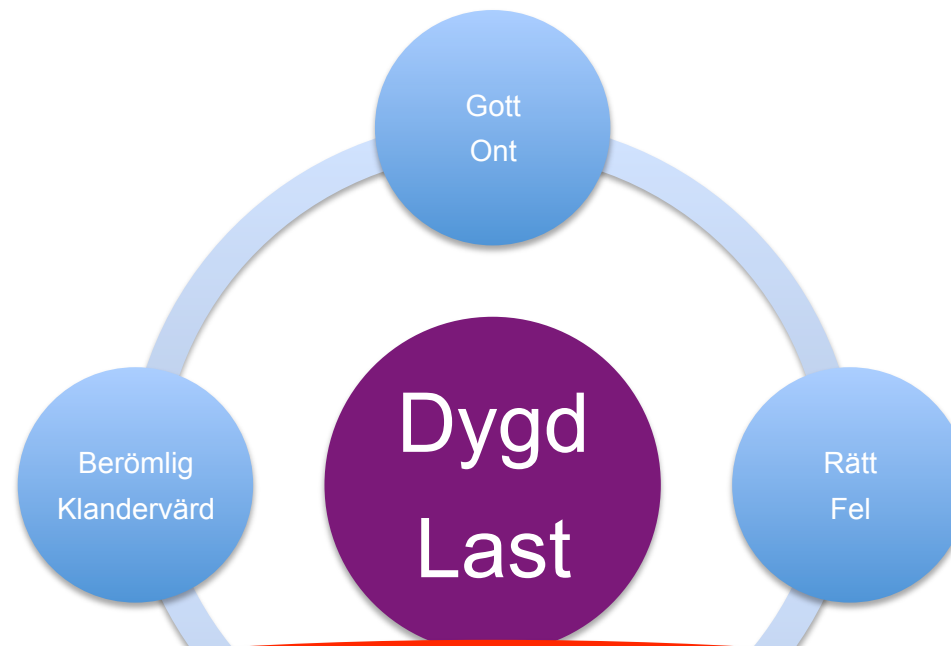
"Moraliska distinktioner"

Terminologisk not

1. Att uppfatta/urskilja att något är t.ex. rätt ("Det var rätt av honom att tala sanning")
2. Att särskilja mellan gott och ont, rätt och fel, dygd och last etc.

Moraliska distinktioner /det filosofiska problemet/

HUMES FRÅGESTÄLLNING

Är det "genom våra *idéer* eller *intryck* som vi skiljer mellan last och dygd, och förklarar en handling vara klandervärd eller berömlig"?

Vad grundar sig moraliska distinktioner på?

Två teser

Negativ tes: Moraliska distinktioner grundar sig inte på förnuftet

Positiv tes: Moraliska distinktioner grundar sig på känsla (ett "moraliskt sinne", en moralkänsla)

DEN NEGATIVA TESEN Humes måltavla

Den form av **rationalistisk metaetik** som försvarades av bl.a. Samuel Clarke och William Wollaston:

- Det finns objektiva moraliska fakta, som är
 - i sig motiverande
 - självevidenta
 - vetbara genom förnuftet
- En handling är moraliskt rätt om och endast om den är förnuftig

Argumentet om motivinternalism

1. Moraliska uppfattningar har ett inflytande på våra handlingar – de är motiverande

2. Förnuftet ensamt har inget sådant inflytande

ALLTSÅ: Våra moraliska uppfattningar kommer inte från förnuftet

Ännu ett REPRESENTATIONSARGUMENT

- ① En handling representerar inte något.
- ② Det som inte representerar något kan inte vara sant eller falskt.
- ③ Alltså kan en handling inte vara sann eller falsk.
- ④ Det som inte kan vara sant eller falskt kan inte vara förnuftigt eller oförnuftigt.
- ⑤ Alltså kan en handling inte vara förnuftig eller oförnuftig.
- ⑥ Om en handling är rätt (eller fel), så kan detta inte bestå i att den är förnuftig (eller oförnuftig)

Det finns inga moraliska fakta

- **"Matters of fact"** (avseende föremåls existens och egenskaper utanför våra medvetanden/sinnen)
- Om en handling (t.ex. mord) är moraliskt orätt, så är inte detta något man inser eller sluter sig till genom att undersöka handlingen och dess omständigheter. - **"The vice entirely escapes you, as long as you consider the object"** - **"Lasten undgår oss helt, så länge vi betraktar föremålet"**
- Det orätta/lastbara är snarare något som ligger i reaktionen på handlingen: en **känsla** av ogillande och klander.
- Last och dygd (osv) är inte egenskaper hos objekt, utan istället "varseblivningar hos sinnet"
- Analogi—färger/smaker/värme och kyla

Humes lag

En "iakttagelse" som kommer som en snabb eftertanke i slutet av III i 1:

Man kan aldrig härleda "bör" från "är".

"Bör" uttrycker en ny relation som måste förklaras.

Den positiva tesen

Moraliska distinktioner grundar sig på känsla

Skillnaden mellan dygd och last framgår av det **intryck** som personer/handlingar gör på oss

- Det särskiljande intrycket vid **dygd** är en **känsla av välbehag**
- I samband med **last** en **känsla av obehag** eller **avsky**

Humes emotivism

- Moraliska uppfattningar *är* känslointryck
- Att uppfatta en person som dygdig är att känna en speciell sorts *tillfredsställelse* vid betraktandet av hans eller hennes karaktär
- Moraliska uppfattningar är *inte omdömen* i strikt mening. Det är inte så att vi först känner välbehag och sedan fäller omdömet att personen är dygdig.
- Vi *sluter oss inte till* moraliska uppfattningar. Vi *känner* att en person är dygdig när vi *känner* att han/hon behagar oss på ett visst sätt.

Det moraliska betraktelsesättet

- Känslor av lust/olust kan väckas av många typer av objekt under många typer av omständigheter
- Den speciella tillfredsställelse (eller otillfredsställelse) som förekommer vid moraliskt beröm (eller klander) är förbunden med ett *opartiskt* perspektiv:

ATT BETRAKTA EN PERSON ELLER HANDLING PÅ ETT GENERELLT SÄTT, UTAN REFERENS TILL SINA EGNA SÄRINTRESSEN

”Det är endast när en karaktär betraktas ur ett allmänt perspektiv, utan beaktande av vårt eget särskilda intresse, som den orsakar en sådan känsla som gör att vi betecknar den som moraliskt god eller ond”